

Kjære Demokrati, jeg hater deg

En slam-tale

Kjære Demokrati, jeg hater deg
Jeg hater at du hver dag må velges og tas vare på
så du ikke velges vekk
At du må pusses opp og vedlikeholdes
som en skolebygning fra sekstitallet
med forfallent tilfluktsrom ved svømmehallen

«Du har ikke lov til å gå der og glemme!»

Besteforeldrene mine glemmer aldri da nazistene kom og endret alt
foreldrene mine glemmer aldri da muren falt
Gjennom tretten år med skolegang har min generasjon blitt fortalt:
«Husk! Du vant i Lotto da du ble født i dette landet!»
Og som vi elsket det, furet værbitte over vannet
Krigsminnene som et mantra i trommehinnene:
«Demokratiet *må* du elske!»
Og vi elsket det
uten å vite hva det var vi elsket

Å være i verdenstoppen med langrenn og skihopp?
Eller å årlig toppe de globale statistikkene
for demokrati, ytringsfrihet og lykke?
Store alvorlige ord som vi den gang ikke forsto
som jeg ennå ikke forstår
store, flotte ord
ord, ord og atter ord

«Du har ikke lov til å gå der og glemme!»

Demokrati, jeg hater at vi misbruker navnet ditt
at vi tar deg for gitt
at vi ikke vet hva du er
før vi ikke har deg mer

Demokrati, jeg hater at dine frie valg ikke gir makta
til den som vil oss det beste
men til den som i kampen mellom fake og fakta
overbeviser de fleste
For man stemmer ikke med hodet, men med frykt
og hvis demokratiet må veltes for å holde landet trygt
nikker folk flest: det er vel for vårt eget beste?

Demokrati, jeg hater at du er så treg
at du tar så langsomme, tidkrevende steg
Mens vi vil ha en quickest mulig fix og minimal smerte
går vi for å stemme
med lommeboka på hjertet

«Du har ikke lov til å gå der og glemme!»

Internett er beste som har hendt ytringsfriheten, og det verste
Alle kan si sin mening
men
alle kan si sin mening
Hat, hat og atter hat
ytringsfrihetens paradoks
hatet samler seg i ørene som ørevoks

Demokrati, jeg hater deg
for du funker bare hvis vi snakker sammen
Europa står i flammer
og vi kveles i hvert vårt ekkokammer
Størst av alt var aldri kjærligheten, men uenigheten
Med blanke øyne ser vi nok en statsministerduell

«Du må ikke tåle så inderlig vel -»

Min generasjon er den siste til å huske tiden før konstante distraksjoner
men vi er for unge til å huske terrorbalanse og matrasjoner
Tilfluktsrommet på skolen brukte vi på Halloween som spøkelsesgang
Nå skal det pusses opp
hvis regnestykket går opp

Ikke i noe annet land er pressefriheten så fri
likevel sløser vi den vekk på overskriftspornografi
Vi har kanskje oss selv å takke her vi klikker etter skandaløse sjokk
Enda en krig i et fjernt land (hvilket var det nå igjen)
er ikke sexy nok

Jeg dagdrømmer om å kunne følge med på nyhetene uten å bli sliten
men apatien er for stor og tålmodigheten for liten
Bare i dag så jeg tretti barn bli skutt på en ti-sekunders videosnutt
men ikke en gang den var sensasjonell
Det er blitt en vane

«Du må ikke tåle så inderlig vel -»

Lille Norge, hva kan du få til i dette umulige spill?
En smal hanskeform i grønt, brunt og hvitt
for smal til å boks med, for tynn til å varme ei hånd med neglebitt
som holder vakt
på grensa

Er det slik det skal føles å være fri
å kunne scrolle i apati
i glavaisolerte hjem som stiger furet og værbitt frem?
Å kjenne seg så inderlig trett
Hvis det verste skjer

er vi beredt?

*«Jeg tenkte: Nu er det noe som hender.
Vår tid er forbi – Europa brenner!»*

88 år har gått siden Øverland talte med skjelvende stemme

Jeg spør:

Hva er det vi ikke har lov til å glemme?

Jeg dagdrømmer om å kunne tenke etter

men konsentrasjonen er vekk

hvor ble det av elleveåringen som kunne lese fem timer i strekk?

Kanskje hun kommer tilbake hvis jeg logger av

noen minutter i ro

puster dypt:

trettien

trettito

For vår beste beredskap

etter å fylle kjelleren med mat og vann

er å rydde rom i hodets tilfluktsrom

frisk luft gjennom kroppens loft

Oppmerksomheten er kanskje kort

men det er også livet

Hva er det vi ikke har lov til å glemme?

Litteraturen var aldri ment til å leses alene

siden de første samfunn ble ordene delt fra munn til munn

Jeg dagdrømmer om våre forfedres glemte fabler

kanskje handlet de om folks mot og kongers makt

Hvilken visdom ble brakt gjennom tidenes takt

helt til en generasjon

glemte dem?

Hva er det vi ikke har lov til å glemme?

Ligger litteraturen på sitt dødsleie nå som KI har lært kunstens lover?

Hvor mange år, hvor mange måneder, gjenstår før robotene tar over?

Hvor lang tid trenger de for å imitere en forfatters språkvalg og stil

og å sette hele hennes forfatterskap i tvil?

Trenger vi ikke-kunstig-kunst når den kunstige intelligensen

kan skape litterære vidunder på kun sekunder?

Er jeg for naiv om jeg sier:

ja?

Hva er det vi ikke har lov til å glemme?

I en tid der alt går fort
må ikke konsentrasjonen vår sløses bort

La oss logge av og lese
på tvers av ideologi
la oss lytte til tanker vi er uenige i
Litteraturen er en læremester i langsomhet
et verktøy for dypere blikk
Og mens verden kjemper om din oppmerksomhet
og kjemper om dine klikk
pust dypt:
hva gjemmer seg *egentlig* bak politikkens retorikk?

Forrige gang man mistet konsentrasjonen
ble konsentrasjonsleirer satt opp

Hva er det vi ikke har lov til å glemme?

Går det an å være idealist og samtidig realist?
Er det for naivt å tale om at krisens kur
kan være noe så enkelt som litteratur?

Demokratiet trenger handlekraftige idealister
som skaper og kritiserer
som utfordrer og realiserer
som dyrker de lange tankerekken
de lange tankene uten avbrekkene
Skriving og lesing er ikke nok, men det er en god start
for å tenke langsomt
for å tenke klart

Kjære Demokrati, jeg hater deg
mer enn noen gang
for jeg frykter at folket gang på gang
kommer til å glemme
Men jeg hater deg mest av alt fordi jeg ikke kan slutte å tro på deg
selv om du må holdes vedlike
selv om du lyver om at vi alle er like
selv om du er langsom
selv om du er slitsom
selv om du krever tid
selv om du skaper polarisering og splid

Og hvis det de sier er rett
at du er under angrep, er vi beredt?
Jeg er litt trett
men
Jeg dagdrømmer om at vi en dag kan si med klar stemme:
Idealismen var verdt det
tenk at vi holdt på å glemme!